

# แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมเหตุหย่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ Guidelines for Amending cause of divorce in the Civil and Commercial Code

ดร. ป่อมฤดี กุมพันธ์\*

Dr. Pomrudee Kumpant

รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์\*\*

Associate Professor Mattaya Jittirat

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี ธีระวงศ์

กัญญา\*\*\*

Assistant Professor Dr. Kanlayanee Theerawongpinyo

## บทคัดย่อ

เหตุแห่งการหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 บัญญัติไว้ 10 อนุมาตรา<sup>1</sup> นอกจากเหตุใน 10 อนุมาตรานี้แล้วคู่สมรสไม่อาจอ้างเหตุอื่นเพื่อฟ้องหย่าได้ เมื่อศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งได้หวั่นและประมวลกฎหมายแพ่ง ญี่ปุ่นพบว่ากำหนดให้สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าได้เมื่อมีเหตุใดๆ ซึ่งทำให้ยากแก่การรักษาชีวิตสมรส ศาลสูงญี่ปุ่นเคยพิพากษาให้สามีที่แยกกับภริยาและไปอยู่กับหญิงอื่นเป็นเวลา 6 ปี สามารถฟ้องหย่าภริยาได้ นอกจากนี้ เหตุหย่าของไทยตามมาตรา 1516 (7) ที่กำหนดว่าสามีหรือภริยาจะฟ้องหย่าเพราะเหตุที่อีกฝ่ายวิกลจริตได้นั้น ความวิกลจริตต้องถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้และจะต้องมีอยู่ตลอดเวลาเกินสามปี การถูกบังคับด้วยเงื่อนเวลาอาจไม่เป็นธรรมต่ออีกฝ่าย

---

\* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี (Lecturer in Law at Faculty of Law, Bangkokthonburi University) Email: pomkp1989@gmail.com

\*\* รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี (Associate Professor, Lecturer in Law at Faculty of Law, Bangkokthonburi University)

\*\*\* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (Assistant Professor, Lecturer in Law at Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University) Email: kanlayanee.m@hotmail.com

<sup>1</sup> โปรดดูในหัวข้อ 3.1 กฎหมายไทย

ดังนั้น การจำกัดเหตุฟ้องหย่า และการกำหนดเงื่อนไขเวลาของเหตุหย่าในมาตรา 1516 อาจเป็นผลเสียมากกว่าผลดี ผู้เขียนจึงเสนอให้แก้ไขเงื่อนไขเวลาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 (7) และเพิ่มเติมเหตุหย่าเกี่ยวกับเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก

**คำสำคัญ:** การสมรส, คู่สมรส, เหตุหย่า, ฟ้องหย่า

## Abstract

Cause of divorce under Section 1516 in the Civil and Commercial Code has been stipulated in 10 subsections. The spouse may not generally claim other causes of divorce except these 10 subsections. According to the Civil Code of Taiwan and Japan stated that either husband or wife may apply to the Court for a divorce upon any causes leading to the difficulty in the maintenance of the marriage. The Tokyo High Court recently ruled that a husband who separated from his wife and lived with another woman for six years can file for divorce. In addition, Thailand's causes of divorce under Section 1516 (7) stipulates that a husband or wife may file for divorce on the causes that the others is insane to endure existence of marriage for more than three years. Being forced with a strict time may be unreasonable to another.

Therefore, limiting cause and time for filing the divorce under Section 1516 may lead to the disastrous result. The author therefore proposes to amend the time to file for divorce in the Civil and Commercial Code, Section 1516 (7) and enhance cause of divorce on any other important reasons making it difficult to continue the marriage.

**Keywords:** Marriage, Spouse, Cause of Divorce, Filing for Divorce

## 1. บทนำ

เหตุแห่งการหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 บัญญัติไว้ 10 อนุมาตรา จึงเกิดปัญหาว่าหากภายหลังสมรสฝ่ายหนึ่งพบว่าตนไม่มีความสุขในการใช้ชีวิตร่วมกันจนสามีภริยาอีกต่อไป อาจเนื่องมาจากความแตกต่างกันทางความคิด ทัศนคติ มุมมอง วิธีการดำเนินชีวิต (ไลฟ์สไตล์) หรือพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ แต่ไม่ร้ายแรงถึงขั้นใช้เป็นเหตุหย่าตามมาตรา 1516 ได้ อាកการหมดรัก เปื่อหน่ายชีวิตสมรส หรือพบรักใหม่ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้กับชายหญิงที่ใช้เวลาศึกษาจิตใจ

กันไม่นานก่อนตัดสินใจสมรส หรือแม้กระทั่งกับคู่สามีภรรยาที่ศึกษาและใช้ชีวิตหลังสมรสมาแล้ว เป็นเวลานาน เหตุเหล่านี้ไม่ใช่ข้อผิดพลาดถึงขนาดใช้เป็นเหตุฟ้องหย่าได้ แต่เป็นเหตุที่รบกวนจิตใจจน อาจทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอยากที่จะยุติความสัมพันธ์ฉันสามีภรรยา

เมื่อพิจารณาว่าจะนำเหตุฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516(4/2) มาปรับใช้กับข้อเท็จจริงข้างต้นได้หรือไม่ นั้น ตามเหตุที่ว่า “สามีและภรรยา สมควรใจแยกกันอยู่เพราะ เหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของ ศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” คำว่าสมควรใจแยกกันอยู่จะต้องเป็นการตกลงใจ แยกกันอยู่ทั้งสองฝ่าย จึงมักเกิดกรณีที่อีกฝ่ายอ้างว่าตนมิได้ตกลงใจที่จะแยกกันอยู่แต่อีกฝ่ายแยก ออกไปเองต่างหาก ดังนั้น ฝ่ายที่แยกไปจึงไม่อาจใช้เหตุนี้เพื่อฟ้องหย่าได้ หรือที่ว่าแยกกันอยู่ตาม คำสั่งศาลเป็นเวลาเกินสามปี กรณีที่ศาลจะมีคำสั่งให้แยกกันอยู่ได้แก่ ในกรณีที่สามีภรรยาไม่สามารถที่ จะอยู่กันด้วยกันฉันสามีภรรยาโดยปกติสุขได้ หรือการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือ ทำลายความผาสุกอย่างมากของสามีหรือภรณานั้น<sup>2</sup> ตัวอย่างเช่น ภรรยาหมั้นรักสามี พบรักใหม่และ แยกไปอยู่กับคนรักใหม่เป็นเวลาหลายปี ภรรยาต้องการหย่าแต่สามีไม่ยินยอม เช่นนี้ไม่ใช่การสมควรใจ แยกกันอยู่ และเมื่อไม่ปรากฏว่าฝ่ายสามีกระทำการใดๆ อันกระทบต่อความสงบสุขของการอยู่กัน ด้วยกันฉันสามีภรรยา การอยู่ร่วมกันก็ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อกายหรือจิตใจ และไม่ได้กระทำการใดอัน เป็นการทำลายความผาสุกของภรรยา ศาลก็ไม่อาจมีคำสั่งให้แยกกันอยู่ได้ เหตุฟ้องหย่าตามมาตรา 1516(4/2) จึงไม่อาจปรับใช้กับเหตุตามข้อเท็จจริงดังกล่าวได้

นอกจากนี้เหตุหย่าตามมาตรา 1516 (7) ยังกำหนดว่า “สามีหรือภรรยาวิกลจริตตลอดมาเกิน สามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ อีกทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกัน ฉันสามีภรรยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” องค์ประกอบหนึ่งของเหตุหย่าข้อนี้คือเงื่อนไข เวลา กล่าวคือ ความวิกลจริตถึงขนาดจะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาต่อไปไม่ได้ นั้นจะต้องมีอยู่ตลอดเกินสาม ปี การกำหนดเงื่อนไขเวลาไว้ถึงสามปีอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต และความปลอดภัยของอีกฝ่าย

จากข้อกำหนดและข้อเท็จจริงข้างต้นจึงเกิดประเด็นคำถามที่ว่า การกำหนดเงื่อนไขเวลาตาม มาตรา 1516 อนุมาตรา (7) เหมาะสมหรือไม่ และเหตุหย่าที่กำหนดไว้ 10 อนุมาตราเหมาะสมกับ บริบทสังคมในปัจจุบันหรือไม่ หากมีเหตุอื่นที่รบกวนการใช้ชีวิตฉันสามีภรรยาของคู่สมรส แต่ไม่เข้าเหตุ ตามกฎหมายเช่นนี้ คู่สมรสที่ประสงค์จะสิ้นสุดการสมรสโดยอีกฝ่ายไม่ยินยอมจะมีทางออกอย่างไร

---

<sup>2</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1462.

## 2. วิธีการศึกษา

ผู้เขียนศึกษาข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก โดยอาศัยข้อมูลปฐมภูมิ อาทิ หลักกฎหมายไทย ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งไต้หวัน (The Republic of China (Taiwan) Civil Code) และประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น (Japan Civil Code) ศึกษาวรรณกรรมต่างๆ เช่น หนังสือ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ตลอดจนสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ จนเกิดเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

## 3. หลักกฎหมายการหย่า

ผู้เขียนจะทำการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการหย่าตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

### 3.1 กฎหมายไทย

การหย่านั้นจะทำได้แต่โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล การหย่าโดยความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนหย่าแล้ว<sup>3</sup>

ดังนั้น การหย่าเกิดได้สองกรณีได้แก่การหย่าโดยสามี ภริยา สมครใจหย่า และการหย่าโดยไม่สมครใจที่จะต้องฟ้องหย่า การจะฟ้องหย่าได้นั้นจะต้องมีเหตุฟ้องหย่าตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 ได้แก่

(1) สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทริยาหรือสามี เป็นชู้หรือมีชู้ หรือร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจฉน อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

โดยแก้ไขจากกฎหมายเดิมที่บัญญัติไว้ว่า “เหตุฟ้องหย่าได้แก่ สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยาหรือภริยา มีชู้ฝ่ายฟ้องหย่าได้” ดังนั้นปัจจุบันไม่ว่าฝ่ายใดจะกระทำชู้หรืออุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทริยาหรือภริยาหรือร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจฉนก็ตาม ก็เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ทั้งสิ้น ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

---

<sup>3</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1501, 1514 และ มาตรา 1515.

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6516/2552** แม้จำเลยที่ 1 จะไม่เคยพาจำเลยที่ 2 ออกงานสังคม หรือแนะนำให้บุคคลอื่นรู้จักในฐานะภริยา แต่การที่จำเลยทั้งสองไปไหนมาไหนด้วยกัน อย่างเปิดเผยอยู่ในบ้านซึ่งปลูกสร้างในแหล่งชุมชนด้วยกันในเวลากลางคืน ขับรถรับส่งเมื่อไปทำกิจธุระหรือซื้ออาหารด้วยกัน ย่อมบ่งชี้ว่าจำเลยทั้งสองมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวและเอื้ออาทรดูแลเอาใจใส่ต่อกัน แสดงว่าจำเลยที่ 1 ยกย่องจำเลยที่ 2 ฉันทริยาอันเป็นเหตุหย่าตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (1) แล้ว และโจทก์ยังมีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากจำเลยที่ 2 ที่แสดงตนโดยเปิดเผยว่ามีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นสามีโจทก์ให้ร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1523 บรรคหนึ่ง ได้อีกด้วย

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4678/2552** โจทก์เป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ขณะโจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้จำเลยที่ 1 ยังคงอุปการะเลี้ยงดูและยกย่องจำเลยที่ 2 ฉันทริยาอันเป็นพฤติการณ์ต่อเนื่องตั้งแต่โจทก์รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว เหตุฟ้องหย่าตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (1) จึงยังคงมีอยู่ตลอดมาและโจทก์ย่อมยกเป็นเหตุหย่าได้ โดยไม่สำคัญว่าโจทก์จะรู้ข้อเท็จจริงดังกล่าวก่อนฟ้องเกิน 1 ปีหรือไม่ สิทธิฟ้องร้องของโจทก์ไม่ระงับไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 1529

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 391/2538** การที่จำเลยทั้งสองพากันเข้าไปในโรงแรมโรสทาวน์ ซึ่งเป็นโรงแรม่านรูดในวันที่ 11 และวันที่ 28 ธันวาคม 2537 จะให้รับฟังเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ นอกจากไปร่วมประเวณีกัน มิฉะนั้นแล้ว ย่อมไม่มีเหตุที่จำเลยทั้งสองคนพากันเข้าไปในสถานที่เช่นนั้นถึงสองครั้งสองคราว ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 เป็นชู้กับจำเลยที่ 2 โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องหย่าได้

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 764/2534** ก่อนที่โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลย โจทก์หาได้มีความสัมพันธ์กับจำเลยในฐานะสามีภริยาตามกฎหมายไม่ โจทก์ย่อมไม่มีสิทธิใดๆ ในฐานะภริยาจำเลยแม้โจทก์จะทราบว่าจำเลยมีความสัมพันธ์ฉันสามีภริยากับ ร. และมีบุตรด้วยกันก่อนที่โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลย ก็ไม่อาจถือได้ว่าโจทก์ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดของจำเลย โจทก์จึงอ้างเหตุตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516(1) ฟ้องหย่าจำเลยได้

จากคำพิพากษาข้างต้นพบว่าพฤติการณ์ที่สามีอยู่ร่วมกันในบ้านกับหญิงอื่นในเวลากลางคืน ไปรับส่งเมื่อทำกิจธุระ แม้จะไม่เคยพาออกงานสังคมหรือแนะนำให้บุคคลอื่นรู้จักในฐานะภริยา หรือพากันเข้าไปในโรงแรม่านรูด ก็เป็นข้อบ่งชี้ได้ว่าทั้งสองมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาว อันเป็นการยกย่องผู้อื่นฉันสามีภริยา เป็นเหตุหย่าตาม มาตรา 1516 (1) และหากการอุปการะเลี้ยงดูหรือยก

ยอมผู้อื่นฉ้อฉลหรือสามี เป็นชู้หรือมีชู้ หรือร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจณียังคงดำเนินอยู่ ย่อมถือเป็นพฤติการณ์ต่อเนื่อง แม้อีกฝ่ายรู้ข้อเท็จจริงแห่งพฤติการณ์มาแล้วกว่า 1 ปี สิทธิฟ้องหย่าก็ไม่ระงับ<sup>4</sup>

(2) สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะและความ เป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบอีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 994/2552** การที่จำเลยมีหนังสือร้องเรียนโจทก์เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับหญิงอื่นไปยังผู้บังคับบัญชาและอาจารย์ผู้สอนของโจทก์ เป็นเรื่องความ ประพฤติส่วนตัวของโจทก์ซึ่งจำเลยในฐานะภริยาย่อมมีความรักและหึงหวงสามีมีสิทธิที่จะกระทำได้ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาและอาจารย์ผู้สอนของโจทก์ว่ากล่าวตักเตือนโจทก์ให้เลิกถึงครอบครัว กรณีถือ ไม่ได้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นการประจานโจทก์ให้ต้องอับอายเสียชื่อเสียงแต่อย่างใด อีกทั้งโจทก์ มิได้ถูกดำเนินการทางวินัยร้ายแรง จึงมีเหตุผลที่จะกระทำเพื่อรักษาสิทธิในครอบครัวมิให้หญิงอื่นมา ทำให้เกิดความร้าวฉานในครอบครัวได้ ถือไม่ได้ว่าเป็นปฏิกิริยาต่อการเป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องหย่าจำเลยได้ตามกฎหมาย

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 116/2547** ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลยที่ 1 ใน ข้อหาเป็นเจ้าของผู้ดูแลและผู้จัดการสถานการค้าประเวณีและข้อหาขายหรือให้บริการเพศและวัสดุ โทรมันโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งขณะนั้นโจทก์เป็นปลัดอำเภอในจังหวัดสงขลา จำเลยที่ 1 เป็นภริยา โจทก์ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ แต่จำเลยที่ 1 กลับกระทำความผิดในข้อหาที่ขัดต่อความสงบ เรียบร้อยและเสื่อมเสียศีลธรรมอันดีของประชาชน จนศาลฎีกามีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลยที่ 1 การ กระทำของจำเลยที่ 1 ถือว่าทำให้โจทก์ซึ่งเป็นสามีได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง กับได้รับความ ดูถูกเกลียดชัง นับเป็นเหตุฟ้องหย่าตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (2) (ก) (ข) เป็นต้น

---

<sup>4</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1529 วรรคหนึ่ง สิทธิฟ้องร้องโดยอาศัยเหตุใน มาตรา 1516 (1) (2) (3) หรือ (6) หรือมาตรา 1523 ย่อมระงับไปเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันผู้ กล่าวอ้างรู้หรือควรรู้ความจริงซึ่งตนอาจยกขึ้นกล่าวอ้าง.

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 195/2543** ก่อนฟ้องคดีนี้โจทก์จำเลยแยกกันอยู่ โดยโจทก์กับบุตรอยู่ในประเทศไทย ส่วนจำเลยพักอาศัยอยู่ประเทศสหรัฐอเมริกาตามลำพัง หลังจากนั้นประมาณ 3 ปี โจทก์ไปหาจำเลยที่ประเทศสหรัฐอเมริกาพบจำเลยพักอาศัยอยู่ร่วมห้องกับชายอื่นอีกคนหนึ่งในการพำนักของจำเลย โจทก์จำเลยมีปากเสียงกันเช่นเคย เมื่อจำเลยเดินทางจากประเทศสหรัฐอเมริกามาที่ประเทศไทย จำเลยก็มากับชายอื่นและเช่า อพาร์ทเมนต์อยู่ด้วยกัน แทนที่จำเลยจะพักอยู่บ้านโจทก์ผู้เป็นสามีพฤติการณ์ของจำเลยจึงเป็นการประพฤติดื้อฉาวเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง ทั้งเป็นการทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นภริยาอย่างร้ายแรง โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องหย่าได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516(2)(ก)(ข) และ (6)

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1845/2529** แม้การที่จำเลยใช้กำลังกายปลุกปล้ำและทำร้ายท.ลูกจ้างโดยส่อเจตนาว่าจะใช้กำลังบังคับข่มขืนใจให้ท.ยินยอมให้จำเลยร่วมประเวณีนั้นจะเกิดขึ้นภายในบ้านไม่มีบุคคลภายนอกผู้เห็นก็ตามแต่ก็ถือว่าจำเลยประพฤติดื้อฉาวเป็นเหตุให้โจทก์ซึ่งเป็นภริยาได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรงต่อท.ซึ่งเป็นลูกจ้างโจทก์จึงฟ้องหย่าจำเลยได้

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นพบว่ากรณีที่ศาลจะวินิจฉัยว่าจำเลยทำให้โจทก์ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง หรือได้รับความดูถูกเกลียดชังถ้าหากยังเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติดื้อฉาวต่อไปนั้น ย่อมต้องคำนึงถึงฐานะทางสังคมของอีกฝ่ายเป็นสำคัญด้วย เช่น สามีเป็นปลัดอำเภอ จะต้องวางตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ ไม่ประพฤติดื้อฉาวในทางเสื่อมเสีย แต่ผู้เป็นภริยากลับกระทำความผิดในข้อหาเป็นเจ้าของผู้ดูแลและผู้จัดการสถานการคำประเวณี จนศาลฎีกามีคำพิพากษาให้จำคุก การกระทำของภริยาจึงถือว่าทำให้สามีได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง กับได้รับความดูถูกเกลียดชัง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 116/2547)

การจะวินิจฉัยว่าการประพฤติดื้อฉาวนั้นทำให้อีกฝ่ายได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรงหรือไม่นั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดต่อหน้าธารกำนัล หรือเป็นที่รับรู้ของกลุ่มบุคคล เช่นการที่สามีพยายามปลุกปล้ำทำร้ายลูกจ้างแม้จะไม่มีผู้ใดรู้เห็นแต่ก็ทำให้ผู้เป็นภริยาอับอายขายหน้าต่อลูกจ้างอย่างร้ายแรงแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1845/2529)

(3) สามีหรือภริยาทำร้าย หรือทรมานร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเช่น **คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4404/2558** การที่จำเลยแสดงอาการไม่ต้อนรับไม่พูดคุยกับมารดาโจทก์ ทั้งไม่แสดงความเห็นใดๆ ในการที่มารดาโจทก์มาอาศัยอยู่กับโจทก์นั้น เป็นเพียงพฤติการณ์หรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม ยังถือไม่ได้ว่าการกระทำความกล่าวเป็นการทรมานจิตใจโจทก์อย่างร้ายแรง อันจะเป็นเหตุฟ้องหย่าได้

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4402/2558** จำเลยเรียกโจทก์ว่า บักหลอย บักหน้าสันติน เป็นเพียงคำไม่เหมาะสมที่ภริยาจะใช้เรียกสามีต่อหน้าธารกำนัล ซึ่งเป็นข้อที่จำเลยจะต้องปรับปรุงตนไม่ใช่คำดังกล่าวกับสามีอีกต่อไป ยังไม่ถึงกับเป็นคำที่เหยียดหยามโจทก์อย่างร้ายแรง ส่วนที่จำเลยเรียกมารดาโจทก์ว่าอีแก่นั้น คำว่า “อี” เป็นคำประกอบหน้าชื่อผู้หญิงที่มีฐานะต่ำกว่า หรือเป็นคำใช้ประกอบหน้าชื่อผู้หญิงแสดงการดูหมิ่นเหยียดหยาม สำหรับคำว่า “แก่” มีความหมายว่ามีอายุมาก คำว่า “อีแก่” จึงเป็นคำไม่สุภาพและไม่เหมาะสมที่จำเลยในฐานะบุตรสะใภ้จะใช้เรียกมารดาของสามี แต่ยังไม่ถึงกับเป็นคำที่เหยียดหยามมารดาโจทก์อย่างร้ายแรง ยังไม่พอฟังว่า จำเลยเหยียดหยามโจทก์หรือบุพการีของโจทก์อย่างร้ายแรงตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (3) เป็นต้น

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2506/2523** การที่สามีไปได้ภริยาน้อยจนกระทั่งมีบุตรด้วยกัน ภริยาหลงยอมจะต้องมีความหึงหวงเป็นธรรมดา ภริยาค่าสามีด้วยอารมณ์หึงหวงอันเกิดจากความรัก ความหวงแหนหาเป็นการร้ายแรงที่จะอ้างมาเป็นเหตุหย่าได้ไม่ และการทำร้ายร่างกายด้วยสาเหตุดังกล่าวเมื่อไม่ปรากฏว่าสามีได้รับอันตรายร้ายแรงจากบาดแผลนั้นแต่อย่างใด ก็ไม่เข้าลักษณะของการทำร้ายอันเป็นการร้ายแรงที่จะถือเป็นเหตุหย่าได้เช่นกัน

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น ทำให้เห็นแนวทางการวินิจฉัยว่าการพูดจาไม่สุภาพ ไม่เหมาะสม แม้พูดว่าอีกฝ่ายต่อหน้าธารกำนัลศาลก็ไม่ให้ถือว่าเป็นการเหยียดหยามอย่างร้ายแรง แต่ชีวิตสมรสนั้นสามี ภริยาต้องให้เกียรติกัน การที่ภริยาค่าสามีต่อหน้าบุคคลอื่นด้วยถ้อยคำหยาบคาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกบุพการีอีกฝ่ายว่า “อี” นั้นไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง การจะต้องอดทนอยู่ร่วมกับบุคคลที่มีพฤติกรรมหยาบคาย นานเข้าอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตใจของอีกฝ่ายได้ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ บรรยากาศในครอบครัว กระทั่งต่อสุขภาพจิตใจของบุตรที่เติบโตมาท่ามกลางคำพูดและพฤติกรรมหยาบคายระหว่างบิดามารดา

การหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรงอันจะเป็นเหตุฟ้องหย่าได้นั้นยังมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาวางหลักว่า สามีขับไล่และกล่าวประจานภริยาว่า “พวกมึงเป็นเหล่าลักขโมยมา เลี้ยงไม่ได้” และกล่าวล่วงเกินบิดาภริยาว่า “มึงเอาลูกของมึงไปเลี้ยงเถิด กูเลี้ยงไม่ได้ เลี้ยงไว้ก็เสียสกุลบ้าน เป็นเสนียดจัญไร” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1136/2500) หรือภริยาส่งจดหมายถึงสามีว่าสามีเป็นสัตว์ป่าในร่างมนุษย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 539/2511) หรือสามีว่าบิดาของภริยาว่า “โคตรของหลวงสมานนี้เลวทั้งโคตร คบไม่ได้” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1290/2514) ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นการหมิ่นประมาทอย่างร้ายแรง เป็นเหตุฟ้องหย่าได้

ผู้เขียนเห็นว่าแม้กระทั่งคำพิพากษาของศาลที่วินิจฉัยว่าคำพูดลักษณะใด เป็นเพียงคำพูดหยาบคาย ไม่สมควร หรือเป็นคำพูดที่นอกจากจะหยาบคายไม่สมควรแล้ว ยังเป็นการหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรงด้วยนั้น เป็นการใช้

ดุลพินิจของผู้พิพากษา ซึ่งต่างคนก็อาจมีดุลพินิจที่ต่างกัน เช่น ภริยาส่งจดหมายถึงสามีว่าสามีเป็นสัตว์ป่าในร่างมนุษย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 539/2511) ศาลพิพากษาว่าเป็นการหมิ่นประมาทสามีอย่างร้ายแรงเป็นเหตุให้สามีฟ้องหย่าได้ แต่ภริยาเรียกสามีว่า บักหลอย บักหน้าสันดิน เป็นเพียงคำไม่เหมาะสมที่ภริยาจะใช้เรียกสามีต่อหน้าธารกำนัล ยังไม่พอฟังว่าภริยาเหยียดหยามสามีอย่างร้ายแรงฟ้องหย่าไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4402/2558)

(4) สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

โดยการทิ้งร้างตามอนุมาตรา (4) นั้นจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าอีกฝ่ายจงใจทิ้งร้างไปในลักษณะที่ไม่หวนกลับไปหาคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่ประสงค์ที่จะอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา และไม่อุปการะเลี้ยงดูในฐานะสามีภริยากันอีกต่อไปเป็นเวลาติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งปี ทั้งนี้หากละทิ้งร้างกันเป็นระยะๆ จะนำระยะเวลาแต่ละช่วงมานับรวมกันไม่ได้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4404/2558** จำเลยออกไปจากบ้านตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2555 แต่จำเลยกลับมาพักอยู่กับโจทก์ระหว่างวันที่ 11-15 กันยายน 2555 อีกจึงยังไม่เกินกว่ากำหนดเวลา 1 ปี ย่อมแสดงว่าจำเลยยังประสงค์จะอยู่กินกับโจทก์ต่อไป พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงว่าจำเลยยังมีเยื่อใยต่อโจทก์ ต้องการอยู่กับโจทก์ต่อไป จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยจงใจละทิ้งร้างโจทก์หรือกระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรงอันจะเป็นเหตุให้โจทก์ฟ้องหย่าได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (4) และ (6)

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4480/2553** โจทก์กับจำเลยทะเลาะกันรุนแรงถึงขนาดโจทก์ตบตีจำเลยและโจทก์บอกให้จำเลยย้ายออกไปจากบ้านพักที่แฟลตตำรวจไปอยู่ที่บ้านอันเป็นสินสมรสของโจทก์และจำเลย โดยโจทก์โทรศัพท์แจ้งบิดาจำเลยให้มารับจำเลยไป จำเลยได้พาบุตรสาวของโจทก์และจำเลยไปอยู่ด้วย แม้โจทก์และจำเลยจะไม่ได้ติดต่อกันเป็นเวลาเกินกว่า 1 ปี การกระทำของจำเลยยังไม่ถือว่าเป็นการละทิ้งร้างโจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (4) อันจะเป็นเหตุฟ้องหย่าได้

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6948/2550** แม้พฤติการณ์ของโจทก์ในเบื้องต้นเป็นการแสดงออกโดยปริยายว่ายินยอมให้จำเลยทำงานอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นก็ตาม แต่หลังจากนั้นประมาณ 2 ปี คือตั้งแต่ปี 2542 โจทก์ได้ขอร้องให้จำเลยกลับมาดูแลครอบครัวหลายครั้ง แสดงว่าโจทก์ไม่ยินยอมให้ทำงานอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นต่อไป แต่จำเลยยังคงยืนยันไม่กลับประเทศไทยรวมทั้งไม่ยินยอมกลับประเทศไทยเพื่อมาเบิกความเป็นพยานในคดีนี้ แสดงว่าจำเลยประสงค์ที่จะทำงานอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นโดยไม่สนใจที่จะกลับมาดูแลบุตรและอยู่ร่วมกับโจทก์ฉันสามีภริยาอีกต่อไป ถือว่าจำเลยจงใจละทิ้งร้างโจทก์ไปเกินกว่า 1 ปี นับแต่ปี 2542 โจทก์จึงฟ้องหย่าจำเลยได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (4)

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1644/2537** จำเลยละทิ้งร้างโจทก์ไปเกิน 1 ปี โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องหย่าจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516(4) แม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่า จำเลยจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรตลอดมาและได้เลี้ยงดูเกี่ยวกับหญิงอื่นแล้วก็ไม่ทำให้สิทธิของโจทก์ที่จะฟ้องหย่าจำเลยสิ้นไปแต่อย่างใด

(4/1) สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นสามีภริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

กรณีตาม อนุมาตรา (4/1) การได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินสมควรนั้นจะต้องเกิดในระหว่างระยะเวลาที่อีกฝ่ายต้องโทษจำคุก และได้ถูกจำคุกเกิน 1 ปี หากพ้นโทษแล้วไม่อาจนำมาเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ และต้องเป็นกรณีสามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และถูกจำคุก ถ้ายังอยู่ในระหว่างการพิจารณา หรือได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษหรือการลงโทษไว้ก่อน โดยไม่ต้องโทษอยู่ในคุก เช่นนี้ย่อมไม่เป็นเหตุที่จะนำมาฟ้องหย่าได้ตามอนุมาตรานี้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11702/2555** จำเลยพ้นโทษจำคุกแล้ว ถือไม่ได้ว่าโจทก์จะได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินสมควรเพราะเหตุจำเลยต้องถูกจำคุกอีกต่อไป เมื่อคดีดังกล่าวจำเลยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและต้องโทษจำคุกเป็นเวลาเกิน 1 ปีมาแล้ว โดยความผิดดังกล่าวโจทก์มิได้มีส่วนก่อให้เกิดหรือยินยอมรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ดังนั้นโจทก์ย่อมฟ้องหย่าจำเลยด้วยเหตุหย่าตามมาตรา 1516 (4/1) ได้ แต่โจทก์ฟ้องคดีหลังจากที่จำเลยถูกจำคุกเกิน 1 ปี และพ้นโทษมาแล้วเป็นเวลาถึง 5 ปี ดังนั้นความเสียหายหรือเดือดร้อนของโจทก์จึงยุติลงแล้ว โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องหย่าจำเลยโดยอาศัยเหตุตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (4/1) เป็นต้น

(4/2) สามีและภริยาสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

การแยกกันอยู่ตามอนุมาตรา (4/2) จะต้องเป็นพฤติการณ์ที่สามี ภริยาสมัครใจแยกกันอยู่ โดยมีเจตนาตรงกันคือไม่ประสงค์จะใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันฉันสามีภริยา มีลักษณะที่ขาดจากความสัมพันธ์ฉันสามีภริยาโดยสิ้นเชิงและต่างฝ่ายต่างไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งในทางพฤตินัยและนิตินัย นอกจากการที่สามีภริยาสมัครใจแยกกันอยู่แล้ว ยังจะต้องได้ความต่อไปว่าการสมัครใจแยกกันอยู่นั้นเป็นเพราะเหตุไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกิน 3 ปีด้วย จึงจะทำให้มีเหตุหย่าโดยชอบด้วยกฎหมายตามอนุมาตรานี้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4151/2560** โจทก์เป็นฝ่ายออกจากบ้านไปมีภริยาใหม่ และมีบุตรด้วยกัน 1 คน ไม่ปรากฏพฤติการณ์ใดที่แสดงว่าจำเลยมีความประสงค์แยกกันอยู่กับโจทก์ โดยชัดแจ้ง ส่วนที่โจทก์ตกลงกับจำเลยว่าจะให้จำเลยเป็นผู้รับเงินเดือนของโจทก์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูจำเลยและบุตรผู้เยาว์ทั้งสองคนในเวลานั้น ถือเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูจำเลยผู้เป็นภริยาและอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1565 วรรคหนึ่ง หาใช่เป็นข้อตกลงที่ถือว่าจำเลยตกลงแยกกันอยู่กับโจทก์โดยสมัครใจไม่ องค์ประกอบอันเป็นเหตุหย่า ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (4/2)

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8832/2542** จำเลยเป็นชาวต่างประเทศอยู่กินร่วมกับโจทก์ผู้เป็นสามี ต้องพึงพาอาศัยสามีเป็นสำคัญในการครองชีพ โดยอาศัยเงินที่โจทก์จ่ายให้เดือนละ 20,000 บาท เลี้ยงดูบุตร การที่โจทก์เคยฟ้องหย่าจำเลย และจำเลยตกลงจะยอมหย่าแต่เรียกร้องเงินเป็นจำนวนสูงถึง 40,000,000 บาท ซึ่งเป็นที่คาดหมายได้ว่าโจทก์คงไม่ตกลงด้วยก็น่าจะเป็น เพราะจำเลยไม่ประสงค์จะเลิกร้างไปจากโจทก์หรือสมัครใจแยกกันอยู่กับโจทก์นั่นเอง ทั้งเหตุที่โจทก์จำเลยไม่ได้อยู่ร่วมกันเป็นเวลานานก็เนื่องจากโจทก์ได้แยกออกไปอยู่กับบิดามารดาโจทก์เอง และภายหลังที่จำเลยไปอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็เนื่องจากต้องไปดูแลรักษาบุตรที่ป่วยเป็นโรคมะเร็ง ดังนั้นย่อมถือไม่ได้ว่าจำเลยสมัครใจแยกกันอยู่กับโจทก์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (4/2) อันเป็นเหตุฟ้องหย่า

(5) สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปีโดยไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าตามอนุมาตรา (5) สามารถแยกได้เป็นสองกรณีคือ กรณีที่หนึ่งศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนสาบสูญตามกฎหมาย เห็นได้ว่าการถึงแก่ความตายตามกฎหมายหรือการกลายเป็นคนสาบสูญนั้นไม่ทำให้การสมรสสิ้นสุดลง เพียงแต่ใช้เป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าได้ กรณีที่สอง สามีหรือภริยาไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปีโดยไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร เมื่อคำนึงว่าการเป็นสามีภริยาต้องใช้ชีวิตร่วมกัน หากฝ่ายใดหายไปเกินสามปี กฎหมายก็เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายใช้เป็นเหตุฟ้องหย่าได้ เพื่อสะดวกหากประสงค์จะทำการสมรสใหม่ต่อไป

(6) สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบอีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าตามอนุมาตรา (6) สามารถแยกได้เป็นสองกรณี กรณีที่หนึ่งคือ สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ

ทั้งนี้สามีภริยามีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน และการจะอ้างเหตุนี้เพื่อฟ้องหย่าได้ต้องปรากฏว่าการไม่ได้รับความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูเป็นเหตุให้ตนเดือดร้อนเกินควร ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3608/2531** จำเลยไปรับบุตรสาวซึ่งเกิดจากภริยาเก่ามาเลี้ยงดูอยู่ในบ้านเดียวกัน อันเป็นการผิดถ้อยคำพูดที่จำเลยเคยให้ไว้แก่โจทก์ แล้วหลังจากนั้นจำเลยก็ไม่จ่ายเงินเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูโจทก์และครอบครัวเช่นที่เคยปฏิบัติมาเป็นเหตุให้โจทก์ต้องนำเงินเดือนแต่ละเดือนของโจทก์มาใช้จ่ายเลี้ยงดูครอบครัวจำเลยเกือบหมด เช่นนี้ถือได้ว่าจำเลยไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูโจทก์ตามสมควรอันประกอบด้วยเหตุอื่นๆ อีกถึงขนาดที่โจทก์เดือดร้อนเกินสมควรที่โจทก์จะอยู่กินร่วมกันฉันสามีภริยากับจำเลยต่อไปได้อันเป็นเหตุฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516(6)

กรณีที่สองทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ เช่น ภริยาไปมีสามีใหม่และอยู่กินกับสามีใหม่ตลอดมา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 63/2520) และการที่สามีภริยาจะฟ้องหย่าโดยอ้างเหตุการณ์เป็นปฏิปักษ์ ผู้นั้นจะต้องไม่มีส่วนร่วมที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ดังกล่าวด้วย

(7) สามีหรือภริยามีวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

โดยหลักแล้วสามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน ดูแลกันยามเจ็บไข้ หากศาลสั่งให้ฝ่ายใดเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ อีกฝ่ายย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ได้ตามกฎหมาย แต่หากความวิกลจริตนั้นยากจะรักษาให้หาย และทำให้อีกฝ่ายยากจะอยู่ร่วมได้ เช่นมีอาการคลุ้มคลั่ง พูดจาไม่รู้เรื่อง ประกอบกับอาการจิตวิกลนั้นมีตลอดมาเกิน 3 ปี เช่นนี้ใช้เป็นเหตุฟ้องหย่าได้

(8) สามีหรือภริยาผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

การตกลงเรื่องทัณฑ์บนที่ทำการเป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ และไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นที่ยกข้อห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายใดๆ ไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อตกลงนั้นย่อมมีผลผูกพันบังคับระหว่างกันได้ สัญญาเรื่องทัณฑ์บนจึงมีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมายไม่เป็นโมฆะ เหตุฟ้องหย่าตามอนุมาตรา (8) จะต้องมียกประกอบได้แก่ ต้องตกลงกันเป็นหนังสือ ต้องทำเป็นทัณฑ์บนคือตกลงว่าจะไม่ประพฤติละเมิดเงื่อนไขที่ไว้ และจะต้องเป็นการตกลงกันเรื่องความประพฤติเท่านั้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2553/2526 ก่อนจดทะเบียนสมรสโจทก์จำเลยทำสัญญากันว่า ฝ่ายภริยาจะไม่ประพฤติชั่วให้ผิดจารีตประเพณีและให้อยู่กินปรนนิบัติในฐานะให้เป็นสามีภริยาอยู่กินร่วมกันตลอดไปและจะไม่ประพฤติปฏิบัตินอกใจสามีอีกต่อไป เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้กระทำผิดพลัดเงื่อนไขดังกล่าวยินยอมให้ปรับเป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท สัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาอย่างหนึ่งมีลักษณะเป็นพันธันในเรื่องความประพฤติของภริยา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516(8) ซึ่งเป็นเหตุให้สามีฟ้องหย่าภริยาได้

(9) สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรคมีลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

ตามอนุमतรานี้การจะอ้างโรคติดต่อร้ายแรงเพื่อเป็นเหตุฟ้องหย่าได้นั้น โรคนั้นจะต้องมีลักษณะเรื้อรังที่ไม่มีทางจะรักษาหายได้

(10) สามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

การมีสภาพร่างกายทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาลนั้น อาจเกิดจากอุบัติเหตุ ความเจ็บป่วย ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะสภาพร่างกายเท่านั้น หากสามีหรือภริยามีสภาพจิตใจผิดปกติจึงไม่สามารถร่วมประเวณีได้ตลอดกาลนั้น ไม่อาจอ้างเป็นเหตุฟ้องหย่าตามอนุमतรานี้ได้

### 3.2 กฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายต่างประเทศที่บัญญัติเกี่ยวกับเหตุหย่า ที่ผู้เขียนนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทยได้แก่ กฎหมายของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ดังมีรายละเอียด ดังนี้

#### 1. กฎหมายของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)

ประมวลกฎหมายแพ่งของไต้หวัน (The Republic of China (Taiwan) Civil Code) ส่วนที่ 5 เรื่องการหย่า วางหลักเรื่องเหตุแห่งการฟ้องหย่าไว้ในมาตรา 1052 ระบุว่า เมื่อสามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ อีกฝ่ายอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาให้หย่าได้<sup>5</sup>

---

<sup>5</sup> The Republic of China (Taiwan) Civil Code Article 1052

Where either the husband or the wife meets one of the following conditions, the other party may petition the court for a juridical decree of divorce:

- (1) เมื่อสามีหรือภริยามีชู้
- (2) เมื่อสามีหรือภริยาร่วมประเวณีกับบุคคลอื่นโดยสมัครใจ
- (3) เมื่อสามีหรือภริยาข่มเหง ตูหมิ่น เหยียดหยาม จนทำให้อีกฝ่ายไม่อาจทนอยู่ร่วมกันได้
- (4) เมื่อสามีหรือภริยา ข่มเหง ตูหมิ่น เหยียดหยาม ญาติทางสายเลือดของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือญาติทางสายเลือดของสามีหรือภริยาข่มเหงอีกฝ่ายหนึ่งจนทำให้อีกฝ่ายไม่อาจทนอยู่ร่วมกันได้
- (5) เมื่อสามีหรือภริยาอีกฝ่ายทิ้งร้างไปโดยไม่สุจริตและการทิ้งร้างนั้นยังคงดำเนินต่อไป
- (6) เมื่อสามีหรือภริยาเจตนาฆ่าอีกฝ่ายหนึ่ง

- 
- (1) Where he or she has committed bigamy;
  - (2) Where he or she has consensual sexual intercourse with another person;
  - (3) Where he or she abuses the other party as to render common living intolerable;
  - (4) Where he or she abuses the lineal relative of the other party, or his or her lineal relative abuses the other party as to render common living intolerable;
  - (5) Where the other party has deserted him or her in bad faith and such desertion still continues;
  - (6) Where he or she is intent on murdering the other party;
  - (7) Where he or she has a loathsome disease which is incurable;
  - (8) Where he or she has a serious mental disease which is incurable;
  - (9) Where it has been uncertain for over three years whether he or she is alive or dead; or
  - (10) Where he or she has been sentenced to more than six months imprisonment for an intentional crime.

Either the husband or the wife may petition for a juridical decree of divorce upon the occurrence of any gross event other than that set forth in the preceding paragraph that renders it difficult to maintain the marriage, except if either the husband or the wife is responsible for the event, only the other party may petition for the divorce.

- (7) เมื่อสามีหรือภริยาเป็นโรคอันน่ารังเกียจที่ไม่อาจรักษาให้หายได้
- (8) เมื่อสามีหรือภริยาเป็นโรคทางจิตอย่างร้ายแรงซึ่งไม่อาจรักษาให้หายได้
- (9) เมื่อไม่แน่นอนว่าสามีหรือภริยายังมีชีวิตอยู่หรือตายไปแล้วเป็นเวลากว่า 3 ปี
- หรือ
- (10) เมื่อสามีหรือภริยาต้องโทษจำคุกเกินหกเดือนในความผิดฐานกระทำโดยเจตนา

สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าได้เมื่อมีเหตุอื่นใดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในวรรคก่อนซึ่งทำให้ยากแก่การรักษาชีวิตสมรส เว้นแต่สามีหรือภริยาฝ่ายใดมีส่วนต้องรับผิดชอบในเหตุนี้ เฉพาะอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้นฟ้องหย่าได้

แม้วรรคสองของมาตรา 1052 จะบัญญัติไว้กว้างๆ ว่า สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าได้เมื่อมีเหตุอื่นใดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในวรรคก่อนซึ่งทำให้ยากแก่การรักษาชีวิตสมรส แต่ยังมีข้อจำกัดว่าถ้าสามีหรือภริยาฝ่ายใดมีส่วนต้องรับผิดชอบในเหตุนี้ ไม่อาจร้องขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าได้ กระทั่งเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 นายจูเจิ้งคุน (朱政坤) ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวมณฑลเกาสยงของไต้หวัน ได้ยื่นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความวรรคสองของมาตรา 1052 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ที่ว่า “ถ้าสามีหรือภริยาฝ่ายใดมีส่วนต้องรับผิดชอบในเหตุนี้ ไม่อาจร้องขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าได้” เป็นการละเมิดสิทธิในการหย่าของประชาชนอันได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) นอกจากนี้ยังมีส่วนอ้างสิทธิในคำร้องนี้เพราะถูกศาลพิพากษาว่าเขาไม่มีสิทธิหย่าเพราะเป็นฝ่ายผิด แม้เขาจะแยกกับภริยามาอยู่กินและมีบุตรกับหญิงอื่นกว่า 50 ปีแล้วก็ตาม<sup>6</sup>

## 2. กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น (Japan Civil Code) มาตรา 770<sup>7</sup> การหย่าโดยตุลาการ

---

<sup>6</sup> Channel NewsAsia (CNA), “Constitutional Court to hear argument on divorce” <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2022/11/14/2003788882>, last visited 8 December 2022.

<sup>7</sup> Japan Civil Code Article 770 (1) Only in the cases stated in the following items may either husband or wife file a suit for divorce:

- (i) if a spouse has committed an act of unchastity;
- (ii) if abandoned by a spouse in bad faith;

- (1) เฉพาะในกรณีที่ระบุไว้ในรายการต่อไปนี้สามีหรือภริยาฟ้องหย่าได้
- (1) หากคู่สมรสฝ่ายหนึ่งกระทำการอันเป็นการไม่ซื่อสัตย์
- (2) หากถูกทั้งร่างโดยคู่สมรสผู้ไม่สุจริต
- (3) หากไม่เป็นที่ชัดเจนว่าคู่สมรสเสียชีวิตหรือมีชีวิตอยู่เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี
- (4) หากคู่สมรสมีอาการป่วยทางจิตขั้นรุนแรงและไม่มีโอกาสหายได้ หรือ
- (5) หากมีเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก

การกำหนดเหตุหย่าตามมาตรา 770 มีทั้งเหตุที่เกิดจากความผิดของคู่สมรส ได้แก่ (1) หากคู่สมรสฝ่ายหนึ่งกระทำการอันเป็นการไม่ซื่อสัตย์ (2) หากถูกทั้งร่างโดยคู่สมรสผู้ไม่สุจริต และเหตุที่เกิดโดยปราศจากความผิดของคู่สมรส ได้แก่ (3) หากไม่เป็นที่ชัดเจนว่าคู่สมรสเสียชีวิตหรือมีชีวิตอยู่เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี (4) หากคู่สมรสมีอาการป่วยทางจิตขั้นรุนแรงและไม่มีโอกาสหายได้ ส่วน (5) ที่ว่า หากมีเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยากนั้นเป็นการบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำอย่างกว้าง เช่น การติดยาเสพติด การปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้บุพการีของอีกฝ่าย และยังสามารถตีความไปถึงการสูญเสียความรักระหว่างสามีภริยา เป็นต้น<sup>8</sup>

ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลสูงโตเกียว<sup>9</sup> กรณีที่สามีฟ้องหย่าภริยาเพราะสามีมีภริยาใหม่ ข้อเท็จจริงความว่าโจทก์และจำเลยจดทะเบียนสมรสมีบุตรด้วยกันสองคน โจทก์เกิดความไม่พอใจที่จำเลยออกไปเที่ยวกับเพื่อนชาย ต่อมาโจทก์เริ่มมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับหญิงอื่นและแยกออกไปอยู่อพาร์ทเมนต์ด้วยกัน และฟ้องหย่าจำเลยในเวลาต่อมา ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วปฏิเสธไม่ให้

---

(iii) if it is not clear whether a spouse is dead or alive for not less than three years;

(iv) if a spouse is suffering from severe mental illness and there is no prospect of recovery; or

(v) if there is any other grave cause making it difficult to continue the marriage.

<sup>8</sup> นันทนัช สิมะโชคดี, เหตุหย่าเพราะครอบครัวแตกร้าง: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ (นิติศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชากฎหมายเอกชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559) หน้า 99-101.

<sup>9</sup> Hanrei –Jiho, “Case Petition for Divorce by the Spouse at Fault in a Marital Breakdown After Approximately Six Years of Separation” *Law Review* No.1801 (2022): 80.

หย่าด้วยเหตุเพราะโจทก์เป็นฝ่ายผิด ต่อมาศาลสูงได้ยกเลิกคำตัดสินของศาลล่างและพิพากษาว่า โจทก์และจำเลยแยกกันอยู่นานกว่า 6 ปี บุตรทั้งสองก็มีโชบุตรที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ฝ่ายจำเลย มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพ ประกอบกับโจทก์ตกลงให้ค่าทดแทนแก่จำเลยจำนวนหนึ่ง และยังมีมอบบ้านที่เคยอาศัยร่วมกันให้จำเลย และการฟ้องหย่าของโจทก์ไม่ขัดต่อหลักความสุจริต ศาลสูงจึงพิพากษาให้หย่าได้

จากคำพิพากษาดังกล่าวศาลสูงได้ปรับใช้เหตุหย่าตามมาตรา 770(5) ที่ว่าหากมีเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก สามีหรือภริยาฟ้องหย่าได้ ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ฟ้องจะเป็นฝ่ายผิดเอง หรือไม่มีฝ่ายใดผิดก็ตาม หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก ศาลก็พิพากษาให้หย่าได้ ทั้งนี้ศาลอาจจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นด้วยเป็นสำคัญ เช่น อายุ หรือความสามารถของบุตร เป็นต้น

#### 4. วิเคราะห์เหตุหย่าตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

ผู้เขียนแบ่งการวิเคราะห์เป็น 4 ประการ ได้แก่ 1) พฤติกรรมไม่พึงประสงค์แต่ไม่ร้ายแรงถึงขั้นใช้เป็นเหตุหย่าได้ 2) การหมตรัก หรือเบี่ยงเบนกับชีวิตสมรส อาจเป็นเหตุมาจากความแตกต่างกันทางความคิด ทศนคติ มุมมอง วิถีทางการดำเนินชีวิต (ไลฟ์สไตล์) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจมีรูปแบบหรือเป้าหมายใหม่ในการดำเนินชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับอีกฝ่ายหนึ่งอีกต่อไป หรือการพบรักครั้งใหม่ 3) เหตุหย่าตามมาตรา 1516 (7) ที่ว่า “สามีหรือภริยาวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” และ 4) เหตุหย่าตามมาตรา 1516 (10) ที่ว่า “สามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” ดังนี้

ประการที่หนึ่ง พฤติกรรมไม่พึงประสงค์แต่ไม่ร้ายแรงถึงขั้นใช้เป็นเหตุหย่าได้ เช่นการใช้ถ้อยคำหยาบคาย ความเกียจคร้านเกี่ยวกับการงาน ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่การงาน เป็นต้น เหตุเหล่านี้ไม่ใช่ข้อผิดพลาดถึงขนาดใช้เป็นเหตุฟ้องหย่าได้ แต่เป็นเหตุที่รบกวนจิตใจจนอาจทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอยากที่จะยุติความสัมพันธ์ฉันสามีภริยา เช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4402/2558 จำเลยเรียกโจทก์ว่า บักหลอย บักหน้าสันติน เป็นเพียงคำไม่เหมาะสมที่ภริยาจะใช้เรียกสามีต่อหน้าธารกำนัล ซึ่งเป็นข้อที่จำเลยจะต้องปรับปรุงตนไม่ใช่คำดังกล่าวกับสามีอีกต่อไป ยังไม่ถึงกับเป็นคำที่เหยียดหยามโจทก์อย่างร้ายแรง ส่วนที่จำเลยเรียกมารดาโจทก์ว่าอึแค้นนั้น คำว่า “อึ” เป็นคำประกอบหน้าชื่อผู้หญิงที่มีฐานะต่ำกว่า หรือเป็นคำใช้ประกอบหน้าชื่อผู้หญิงแสดงการดูหมิ่นเหยียดหยาม สำหรับคำว่า “แค้น” มีความหมายว่ามีอายุมาก คำว่า “อึแค้น” จึงเป็นคำไม่สุภาพ

และไม่เหมาะสมที่จำเลยในฐานะบุตรสะใภ้จะใช้เรียกมารดาของสามี แต่ยังไม่ถึงกับเป็นคำที่เหยียดหยามมารดาโจทก์อย่างร้ายแรง ยังไม่พอฟังว่า จำเลยเหยียดหยามโจทก์หรือบุพการีของโจทก์อย่างร้ายแรงตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (3) เป็นต้น จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น ศาลวินิจฉัยว่าการที่ภริยาด่าว่าสามีว่า “บักหลอย บักหน้าสันตืน” เป็นเพียงคำไม่เหมาะสมที่ภริยาจะใช้เรียกสามีต่อหน้าธารกำนัล และภริยาเรียกแม่สามีว่า “อีแก่” เป็นคำไม่สุภาพและไม่เหมาะสมที่จำเลยในฐานะบุตรสะใภ้จะใช้เรียกมารดาของสามี ยังไม่ถึงกับเป็นคำที่เหยียดหยามสามีและแม่สามีอย่างร้ายแรง จึงยังไม่เข้าเหตุหย่าตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (3) นั้น เห็นว่าหากคู่สมรสมีความสุขดีในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันคงไม่ฟ้องหย่าเพียงเพราะอีกฝ่ายพูดจาหยาบคาย แต่เป็นไปได้ว่าอีกฝ่ายอาจมีพฤติกรรมไม่ดีอื่นๆ ที่ประพฤติดังกล่าวหรือเป็นอาชญากรรม ไม่ถึงกับเป็นการทำร้ายร่างกาย หรือเหยียดหยามอย่างร้ายแรง แต่เหตุการณ์ด่าว่าด้วยคำหยาบคาย เหยียดหยามน้ำใจกันเล็กน้อย หากสั่งสมนานวันก็อาจทำให้ฝ่ายที่ถูกกระทำไม่มีความสุขในการใช้ชีวิต และอาจถึงขนาดส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตของผู้นั้นต่อไปได้ในภายหลัง

ประการที่สอง การหมกมุ่น หรือเบื่อหน่ายกับชีวิตสมรส อาจเป็นเหตุมาจากความแตกต่างกันทางความคิด ทศนคติ มุมมอง วิถีทางการดำเนินชีวิต (ไลฟ์สไตล์) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจมีรูปแบบหรือเป้าหมายใหม่ในการดำเนินชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับอีกฝ่ายหนึ่งอีกต่อไป หรือการพบรักครั้งใหม่ เป็นต้น ปัญหาว่าหากฝ่ายหมกมุ่นถึงร้างอีกฝ่ายแม้จะแยกกันอยู่แนบเพียงใดก็ไม่อาจเป็นเหตุให้ฝ่ายหมกมุ่นฟ้องหย่าได้ เพราะเหตุหย่าตามมาตรา 1516 (4) ที่ว่า “สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้” เฉพาะฝ่ายที่ถูกทิ้งร้างไปเกินหนึ่งปีเท่านั้นฟ้องหย่าได้ แต่ฝ่ายที่ทิ้งร้างไปเองไม่อาจนำเหตุนี้มาฟ้องหย่าได้ หรือเหตุตาม (4/2) ที่ว่า “สามีและภริยาสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” กรณีจะต้องเป็นการแยกกันอยู่โดยสมัครใจ ดังนั้นเมื่อฝ่ายที่ถูกทิ้งอ้างว่าตนมิได้สมัครใจแยกกันอยู่ ศาลก็ไม่อาจพิพากษาให้หย่าโดยเหตุนี้ได้

เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น ในมาตรา 770 เรื่องเหตุแห่งการฟ้องหย่า ก็ได้กำหนดให้เหตุข้างต้นเป็นเหตุฟ้องหย่าได้โดยตรง แต่อย่างไรก็ตามมาตรา 770 (5) กำหนดไว้กว้างๆว่า “หากมีเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก เป็นเหตุฟ้องหย่าได้” ซึ่งศาลสูงญี่ปุ่นเคยมีคำพิพากษาให้สามีที่แยกไปอยู่กินกับหญิงอื่นฟ้องหย่าภริยาได้ โดยพิจารณาจากอายุ ความสามารถ ของบุตรและฐานะของภริยาประกอบ

ประการที่สาม เหตุหย่าตามมาตรา 1516 (7) ที่ว่า “สามีหรือภริยาวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” องค์ประกอบของเหตุหย่าเพราะเหตุวิกลจริตนี้จะต้อง

ประกอบด้วย สามีหรือภริยามีอาการจิตวิกล ความวิกลจิตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ ถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันไม่ได้ และต้องวิกลจิตตลอดเกินสามปี เหตุผลของการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ก็เพื่อให้สามีภริยาดูแลกันยามป่วยไข้ แต่อย่างไรก็ดีหากความวิกลจิตนั้นถึงขนาดทำให้อีกฝ่ายทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ เช่นฝ่ายวิกลจิตมีอาการคลุ้มคลั่ง โวยวาย โมโห ฉุนเฉียวง่าย ทำลายสิ่งของ อาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และจิตใจของอีกฝ่าย หากต้องอดทนอยู่ร่วมกันด้วยเงื่อนไขของระยะเวลา

ประมวลกฎหมายแพ่งของไต้หวัน มาตรา 1052 (8) กำหนดว่า “เมื่อสามีหรือภริยามีโรคทางจิตอย่างร้ายแรงซึ่งรักษาไม่หาย อีกฝ่ายฟ้องหย่าได้” สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 770(4) กำหนดว่า “หากคู่สมรสมีอาการป่วยทางจิตขั้นรุนแรงและไม่มีโอกาสหายได้ อีกฝ่ายฟ้องหย่าได้” โดยบทบัญญัติของกฎหมายไต้หวันและญี่ปุ่นมิได้กำหนดถึงเงื่อนไขใดๆแต่อย่างใด

ประการที่สี่ เหตุหย่าตามมาตรา 1516 (10) ที่ว่า “สามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” เหตุหย่าข้อนี้กำหนดถึงเฉพาะสภาพร่างกายเท่านั้น ไม่รวมถึงสภาพแห่งจิตใจที่อาจทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล หากภริยามีอาการทางจิตไม่ยอมร่วมประเวณีกับสามี เช่นเกิดภาวะเกลียดเซ็กซ์ (Sexual Anorexia) เช่นนี้ไม่อาจอ้างเป็นเหตุฟ้องหย่าตามมาตรา 1516 (10) ได้ และหากจะยกเหตุตาม (7) ก็จะถูกจำกัดด้วยเงื่อนไข กล่าวคือความวิกลจิตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ ต้องมีตลอดมาเกินสามปี และไม่อาจยกเหตุตาม (6) เพื่อฟ้องหย่าได้เช่นกัน เพราะการทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรงนั้น ต้องเป็นการตั้งใจกระทำเพื่อขัดขวางการดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างปกติสุข โดยเหตุหย่าลักษณะนี้ไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและไต้หวัน

## 5. สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาเหตุหย่าตามกฎหมายไทยและศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ รวมถึงวิเคราะห์เหตุหย่าตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ จึงได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

### 5.1 ข้อสรุป

จากการศึกษา วิเคราะห์ ถึงเหตุหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยมาตรา 1516 เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งไต้หวันมาตรา 1052 และประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 770 พบว่ามีการกำหนดเหตุแห่งการหย่าเหมือนกันหลายประการ เช่น เหตุที่สามีหรือภริยามี

เหตุไม่เป็นที่แน่ชัดว่าสามีหรือภริยาเสียชีวิตหรือมีชีวิตอยู่เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี แต่มีเหตุบางประการที่กฎหมายได้หวั่นและญี่ปุ่นบัญญัติไว้คล้ายกับกฎหมายไทยแต่ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขเวลา เช่น เหตุวิกลจริต กล่าวคือ

กฎหมายไทยกำหนดว่า “สามีหรือภริยาวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งป้องกันได้” กฎหมายได้หวั่นกำหนดว่า “เมื่อสามีหรือภริยาเป็นโรคทางจิตอย่างร้ายแรง ซึ่งไม่อาจรักษาให้หายได้ อีกฝ่ายหนึ่งป้องกันได้”

กฎหมายญี่ปุ่นกำหนดว่า “หากคู่สมรสมีอาการป่วยทางจิตขั้นรุนแรงและไม่มีโอกาสหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งป้องกันได้”

ผู้เขียนเห็นว่าแม้สามีภริยามีหน้าทางกฎหมายและทางธรรมจรรยาที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูกัน แต่หากฝ่ายหนึ่งมีอาการวิกลจริตถึงขนาดที่อีกฝ่ายไม่อาจทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปได้ ก็ควรให้อ้างเป็นเหตุป้องกันได้ ไม่จำเป็นต้องกำหนดเงื่อนไขเวลาว่า สามีหรือภริยาต้องวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี

นอกจากการกำหนดเหตุหย่าอันเป็นเหตุเฉพาะแล้ว ญี่ปุ่นและได้หวั่นยังกำหนดให้สามีภริยาป้องกันได้โดยอ้างเหตุอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก กล่าวคือ

กฎหมายได้หวั่นกำหนดว่า “สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าได้เมื่อมีเหตุอื่นใดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในวรรคก่อนซึ่งทำให้ยากแก่การรักษาชีวิตสมรส เว้นแต่สามีหรือภริยาฝ่ายใดมีส่วนต้องรับผิดชอบในเหตุนั้น เฉพาะอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้นป้องกันได้”

กฎหมายญี่ปุ่นกำหนดว่า “หากมีเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก ให้ป้องกันได้”

กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดไว้

ดังนั้น ตามกฎหมายญี่ปุ่นหากมีเหตุใดๆ ที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยากสามีหรือภริยาสามารถป้องกันได้แม้ว่าตนจะเป็นฝ่ายผิดก็ตาม ส่วนกฎหมายได้หวั่นยังมีข้อจำกัดว่าฝ่ายที่มีส่วนผิดไม่อาจยกเหตุอื่นใดที่ทำให้ยากแก่การรักษาชีวิตสมรสเพื่อป้องกันได้ อันเป็นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่นกำลังพิจารณาตีความตามคำร้องของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวที่ต้องการให้ตัดเงื่อนไขประเด็นที่ว่ามีส่วนผิดหรือไม่ออกไป แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายได้หวั่นก็ยังกำหนดขอบเขตเหตุหย่าไว้กว้างกว่ากฎหมายไทย ที่ให้ป้องกันได้โดยอาศัยเหตุความผิดหรือเหตุขัดข้องที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเท่านั้น

ปัญหาสะสมที่เกิดจากพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของอีกฝ่าย เช่น การใช้ถ้อยคำหยาบคาย ความเกียจคร้านเกี่ยวกับการงาน ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน

หรือปัญหาการหมดรัก เปื้อน่ายกับชีวิตสมรส ที่อาจมีเหตุมาจากความแตกต่างทางความคิด ทศนคติ มุมมอง วิถีทางการดำเนินชีวิต (ไลฟ์สไตล์) รูปแบบหรือเป้าหมายใหม่ในการดำเนินชีวิตที่ไม่สอดคล้องกัน หรือการพบรักครั้งใหม่ ปัญหาเหล่านี้ไม่อาจใช้เป็นเหตุหย่าตามกฎหมายไทยได้ สามีหรือภริยาจำต้อง อดทนอยู่ร่วมกับอีกฝ่าย หรือแยกกันอยู่โดยที่ยังผูกพันกันทางกฎหมาย และไม่อาจสมรสกับคนรักใหม่ ได้แม้ว่าจะอยู่กินฉันสามีภริยากันนานเพียงใดก็ตาม อาจส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการ สิ้นสมรส กระทบต่อสุขภาพจิตของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย ทั้งยังอาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของบุตร ที่ต้องเติบโตท่ามกลางบรรยากาศที่ไม่ปกติสุขระหว่างบิดามารดา

นอกจากนี้ปัญหาที่ผู้เขียนวิเคราะห์ไว้ในบทวิเคราะห์ประการที่สี่ว่าหากสามีหรือภริยา มีอาการทางจิตไม่สามารถหรือยอมร่วมประเวณีกับอีกฝ่าย เช่นเกิดภาวะเกลียดเซ็กซ์ (Sexual Anorexia) ไม่ใช่เหตุฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 (6) (7) (10) นั้น หากกฎหมายไทยกำหนดให้ฟ้องหย่าได้เมื่อมีเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก อาการทางจิตชนิดนี้ก็อาจถือว่าเป็นเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยากอันจะเป็นเหตุ ฟ้องหย่าได้

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปข้างต้นผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรแก้ไขเรื่องเงื่อนไขเวลาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 (7) ที่ว่า “สามีหรือภริยาวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความ วิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” โดยแก้ไขเป็นว่า “สามีหรือภริยาวิกลจริตอันมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่ จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้”

2. ควรเพิ่มเติมอนุมาตราในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 โดย เพิ่มเติมว่า

“(11) หากมีเหตุสำคัญอื่นใดที่ทำให้การสมรสดำเนินต่อไปได้ยาก สามีหรือภริยาฟ้อง หย่าได้”

## บรรณานุกรม

นันทน์ สิมะโชคดี. เหตุหย่าเพราะครอบครัวแตกร้าง: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ. นิติศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชากฎหมายเอกชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

ประสพสุข บุญเดช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2562).

วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. กฎหมายแพ่งพิสดาร ครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์, 2560.

อุมพร ตรังคมบัติ. “การหย่าร้างผลกระทบและปัญหาที่ไม่สิ้นสุด.” จุฬาลงกรณ์เวชสาร 32, 3 (1988): 379.

Betsey, Stevenson and Justin, Wolfers. “Marriage and Divorce: Changes and their Driving Forces.” IZA Discussion Papers No. 2602 (2007): 1.

Catherine, Fairbairn. “No-fault divorce” House of Commons Library 01409, (9 April (2019): 15.

Channel NewsAsia (CNA)., “Constitutional Court to hear argument on divorce” <https://www.Taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2022/11/14/2003788882>. last visited 8 December 2022.

Chen, Wan-Chi. “The Changing Pattern of Educational Differentials in Divorce in the Context of Gender Egalitarianization: The Case of Taiwan.” Population Research and Policy Review 31, November 6 (2012): 831.

Hanrei – Jiho. “Case Petition for Divorce by the Spouse at Fault in a Marital Breakdown After Approximately Six Years of Separation.” Law Review No. 1801 (2022): 80.

Legal Assistance Department. “Divorce in Japan” Preventative Law Series 1 April (2021): 1-4.